

สรุปผลการวิจัย
เรื่อง
ค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาของนักเรียนไทย

กระทรวงศึกษาธิการ
สำนักงานปลัดกระทรวง
สำนักงบประมาณและยุทธศาสตร์

สรุปผลการวิจัย

เรื่อง

ค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษา ของนักเรียนไทย

สารบัญ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ข้อจำกัดของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	6
วิธีดำเนินการวิจัย	7
- ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	7
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	8
- การเก็บรวบรวมข้อมูล	9
- การวิเคราะห์ข้อมูล	10
ผลการวิจัย	11
- ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในภาพรวม	11
- ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจำแนกตามสถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจ	14
- ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษา	20
- การสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่	24
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	26

สรุปผลการวิจัย

เรื่อง

ค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาของนักเรียนไทย

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเด็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญของคุณภาพการศึกษาในประเทศไทย คือ ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ (Low Student Achievement) ทั้งที่ปรากฏในการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน เช่น คะแนนสอบ O-Net และในการทดสอบระดับนานาชาติ เช่น ผลการสอบ PISA และ TIMSS ทั้งนี้ ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไทยมีปัจจัยที่เป็นสาเหตุหลายประการ ส่วนหนึ่งมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในด้านเศรษฐกิจของสังคมไทยโดยภาพรวม ซึ่งหากพิจารณาความเกี่ยวข้องระหว่างผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนกับฐานะทางด้านเศรษฐกิจอย่างละเอียด พบว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี และเรียนในโรงเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคม (Socioeconomic Status) สูง เช่น กลุ่มโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยต่างๆ จะเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูง ในขณะที่เดียวกันกลุ่มนักเรียนที่มีฐานะยากจน และเรียนในโรงเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ จะเป็นกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ

จากที่กล่าวในข้างต้น ความแตกต่างทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เหตุผลประการหนึ่งเนื่องมาจากค่าใช้จ่ายและต้นทุนที่แท้จริงทางการศึกษา อยู่ในอัตราที่สูงกว่าอัตรารัฐบาลให้เงินอุดหนุนทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้ การที่จะบรรลุถึงเป้าหมายทางการศึกษาในระดับที่มีคุณภาพสูง ผู้เรียนจะต้องลงทุนทางการศึกษาและมีค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการศึกษาที่เพิ่มขึ้น เช่น ค่าหนังสือเรียนเสริม ค่าใช้จ่ายในการเรียนพิเศษ ค่าเดินทาง ค่ากิจกรรมทางการศึกษา การหาประสบการณ์ทางการศึกษา นอกเหนือจากห้องเรียน เป็นต้น ดังนั้น นักเรียนที่ไม่มีกำลังทรัพย์ที่เพียงพอ จะอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบอันเนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม ข้อจำกัดเหล่านี้ทำให้นักเรียนที่ครอบครัวยุติฐานะไม่มั่นคงมีแนวโน้มที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะอยู่ในระดับต่ำ

อนึ่ง ต้นทุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษา สามารถจำแนกตามที่มาของค่าใช้จ่ายได้ทั้งจากภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคครัวเรือน แต่ในงานวิจัยชิ้นนี้จะเน้นศึกษาเฉพาะต้นทุนที่เกิดจากภาคครัวเรือน หรือที่เรียกว่าต้นทุนค่าใช้จ่ายเอกชน (Private educational expenditure) โดยต้นทุนค่าใช้จ่ายเอกชนของนักเรียนไทยนั้น สามารถแบ่งได้เป็น

1. ค่าใช้จ่ายทางตรง (Direct expenditure) ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่ครัวเรือนจ่ายเพื่อการศึกษาเรียนรู้โดยตรง เช่น ค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือเรียน เป็นต้น
2. ค่าใช้จ่ายทางอ้อม (Indirect expenditure) ได้แก่ ค่าใช้จ่ายอันเกี่ยวข้องกับการศึกษา แต่ไม่ได้ส่งผลต่อการเรียนโดยตรง เช่น ค่าเครื่องแบบนักเรียน อุปกรณ์การเรียน ค่าเดินทางไปกลับ เป็นต้น
3. ต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity cost) ได้แก่ รายได้ที่หายไปจากการไปโรงเรียน หรือการที่

ไม่ได้ช่วยทำงานบ้าน รายได้ของผู้ปกครองที่สูญเสียไปจากการนำเวลาไปเป็นอาสาสมัครหรือทำกิจกรรมสนับสนุนโรงเรียน

สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ มุ่งศึกษาถึงต้นทุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยมุ่งเน้นที่ค่าใช้จ่ายทางตรง (Direct expenditure) และค่าใช้จ่ายทางอ้อม (Indirect expenditure) โดยไม่รวมถึงต้นทุนค่าเสียโอกาส เพื่อวิเคราะห์มูลค่า รูปแบบและแนวโน้มของการใช้จ่ายทางการศึกษาของครัวเรือน จำแนกตามสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมไปถึงศึกษาความสัมพันธ์ของค่าใช้จ่ายเอกชนต่างๆ ที่ครัวเรือนลงทุนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาของนักเรียนที่มาจากสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นข้อมูลจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในปีการศึกษา 2555 แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใช้คะแนน O-Net ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเป็นค่าใช้จ่ายที่นักเรียนใช้จ่ายในช่วงที่เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากช่วงระยะเวลาในการเก็บข้อมูลอยู่ในช่วงเดือน

กรกฎาคม – กันยายน ในขณะที่การสอบ O-Net จะจัดสอบในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เก็บจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในระบบประเภทสามัญศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เท่านั้น ไม่รวมถึงสายอาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบ และนักเรียนในสังกัดอื่น

3. ค่าเฉลี่ยของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในรายการต่างๆ เป็นค่าเฉลี่ยของผู้ที่ระบุข้อมูลค่าใช้จ่ายเท่านั้น ในการคำนวณค่าเฉลี่ยจะไม่รวมถึงผู้ไม่ระบุค่าใช้จ่าย

4. การวิจัยครั้งนี้จะมีการใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ เป็นกรณีศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่ แต่อาจได้ข้อมูลไม่ครบทุกด้านเนื่องด้วยข้อจำกัดในด้านเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. ข้อมูลเชิงปริมาณที่ใช้เป็นข้อมูลภาคตัดขวาง (cross-sectional) ทำให้ไม่สามารถควบคุมตัวแปรอื่นๆ ได้ทั้งหมด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจึงเป็นเพียง correlation ไม่ใช่ causal relationship

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงในเรื่องสภาพค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาของนักเรียนไทย ความแตกต่างของค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาระหว่างครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน และระดับความสัมพันธ์ของค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
2. เป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องใช้ในการวางแผนและวิเคราะห์ต้นทุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในการให้เงินอุดหนุนรายหัวในจำนวนและรูปแบบที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ปัจจุบัน
3. เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้กับผู้บริหารเพื่อใช้ในการตัดสินใจวางนโยบายทางการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้จะศึกษาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษา โดยศึกษาทั้งค่าใช้จ่ายทางตรง ซึ่งคือค่าใช้จ่ายที่ครัวเรือนจ่ายโดยตรงเพื่อการศึกษาของนักเรียน เช่น ค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือเรียน ฯลฯ และค่าใช้จ่ายทางอ้อม เช่น ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การบริจาคเงินสนับสนุนให้โรงเรียน ฯลฯ เพื่อวิเคราะห์การใช้จ่ายทางการศึกษาของครัวเรือน จำแนกตามสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ และศึกษาความสัมพันธ์ของค่าใช้จ่ายเอกชนที่ครัวเรือนลงทุนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษา หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่นักเรียนและผู้ปกครองเป็นผู้รับภาระ นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายที่รัฐบาลสนับสนุน แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ค่าใช้จ่ายทางตรง ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่ครัวเรือนจ่ายเพื่อการศึกษาเรียนรู้โดยตรง เช่น ค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือเรียน เป็นต้น
2. ค่าใช้จ่ายทางอ้อม ได้แก่ ค่าใช้จ่ายอันเกี่ยวข้องกับการศึกษา แต่ไม่ได้ส่งผลต่อการเรียนโดยตรง เช่น ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเดินทางไปกลับ เป็นต้น
3. ต้นทุนค่าเสียโอกาส ได้แก่ รายได้ที่หายไปจากการไปโรงเรียน หรือการที่ไม่ได้ช่วยทำงานบ้าน รายได้ของผู้ปกครองที่สูญเสียไปจากการนำเวลาไปเป็นอาสาสมัครหรือทำกิจกรรมสนับสนุนโรงเรียน

ประเภทของค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษา หมายถึง ประเภทของรายจ่ายด้านการศึกษาของครัวเรือน ได้แก่ ค่าเรียนพิเศษ ค่าหนังสือเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่าเดินทาง ค่าที่พัก เป็นต้น

สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของนักเรียน หมายถึง สภาพทั่วไปและพื้นฐานด้านครอบครัวของนักเรียน ประกอบด้วย ที่ตั้งของครัวเรือน อาชีพของผู้ปกครอง รายได้ของครอบครัว หนี้สินของครอบครัว ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และอายุของผู้ปกครอง

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนของรัฐและเอกชนในระบบที่อยู่ใกล้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ลักษณะของสถานศึกษา หมายถึง สภาพพื้นฐานทั่วไปของโรงเรียน ได้แก่ ที่ตั้งสถานศึกษา และระดับการศึกษาของครู

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประเภทสามัญศึกษาที่กำลังศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (ในปีการศึกษา 2554 มีนักเรียนจำนวน 466,296 คน)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประเภทสามัญศึกษาที่กำลังศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 2,600 คนขึ้นไป โดยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ

Cohen (1988)* กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ .05 อำนาจการทดสอบเท่ากับ .10

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยข้างต้น ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายๆ ชั้น (Multi-Stage Sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างประชากรโดยแบ่งประชากรออกเป็นลำดับชั้นต่างๆ แบบลดหลั่น โดยทำการสุ่มประชากรจากหน่วยหรือลำดับชั้นที่ใหญ่ก่อน หลังจากนั้นจึงทำการสุ่มหน่วยที่มีลำดับใหญ่รองลงไปทีละชั้นๆ จนถึงกลุ่มตัวอย่างในชั้นที่ต้องการ ซึ่งการสุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้เริ่มจากการแบ่งภาคของประเทศไทยเป็นกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคกลางและภาคตะวันตก ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และ ภาคตะวันออก หลังจากนั้นทำการสุ่มในระดับจังหวัด ระดับสถานศึกษา และระดับนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ ประกอบด้วย แบบสอบถามสำหรับสถานศึกษา และแบบสอบถามสำหรับนักเรียนและผู้ปกครอง โดยแต่ละฉบับมีรายละเอียดดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับสถานศึกษา เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ประกอบด้วย ชื่อสถานศึกษารหัสสถานศึกษา สังกัด ที่อยู่ ที่ตั้ง จำนวนนักเรียน จำนวนผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ระดับการศึกษาสูงสุดของครูผู้สอน วิทยฐานะ

---

* Cohen, J. (1988). Statistical power analysis for behavioral sciences (2nded.) Hillsdale, NJ : Erlbaum.

ของครู จำนวนชั่วโมงสอนของครูในโรงเรียน ประสิทธิภาพการสอนของครู ความเพียงพอของครู บุคลากรทางการศึกษาและทรัพยากรทางการศึกษา ในโรงเรียน และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับนักเรียนและผู้ปกครอง

มีข้อคำถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลนักเรียน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ค่าใช้จ่าย เกี่ยวกับการศึกษา และข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลผู้ปกครอง ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ข้อมูล สถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือน และความต้องการเกี่ยวกับการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของผู้ปกครอง

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็น คำถามปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คณะกรรมการดำเนินการ โดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษถึงสถานศึกษาที่เป็น กลุ่มตัวอย่างโดยตรงจำนวน 41 แห่ง นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3,039 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์จากสถานศึกษาในการกระจาย แบบสอบถามให้กับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของสถานศึกษา นั้น โดยแนบหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามและ หนังสือชี้แจงการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งได้ทำ

การรวบรวมแบบสอบถามที่ตอบเสร็จแล้วส่งกลับคืนทางไปรษณีย์ และ คณะกรรมการดำเนินการได้นำแบบสอบถามที่ได้รับจากการเก็บรวบรวม ข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มเติมด้วยการสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างเป็นกรณีศึกษาเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ โดยเชิญผู้แทนจากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจำนวน 7 แห่ง ในจังหวัดเชียงใหม่เข้าร่วมการสัมภาษณ์ ผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 7 คน ครูจำนวน 14 คน ผู้ปกครองจำนวน 23 คน และนักเรียนจำนวน 28 คน ดำเนินการสัมภาษณ์ในระหว่างวันที่ 20-24 สิงหาคม 2555

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าสถิติพื้นฐานในรูปความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากสมการถดถอยพหุคูณ

$$Y_{ij} = \beta_0 + \beta_1 PE_i + \beta_2 X_i + \beta_3 S_j + u_i$$

$$Y_{ij} = \text{ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน } i \text{ ในโรงเรียน } j$$

$$PE_i = \text{ค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาของนักเรียน } i$$

$$X_i = \text{ภูมิหลังส่วนบุคคลและครอบครัวของนักเรียน } i$$

$$S_j = \text{ลักษณะของโรงเรียน } j$$

$$u_i = \text{random error term}$$

ข้อมูลเชิงคุณภาพ กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ใช้การวิเคราะห์ สัจเคราะห์
เนื้อหาจากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาของ
นักเรียนไทยปรากฏผลโดยสรุปดังนี้

ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในภาพรวม

ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของนักเรียนขณะศึกษาอยู่ในระดับ
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2554 แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ
ค่าใช้จ่ายรายวัน และค่าใช้จ่ายรายปี ด้านค่าใช้จ่ายรายวันประกอบด้วย
ค่าเดินทางไป - กลับโรงเรียน ค่าอาหาร/ค่าขนม และค่าใช้จ่ายอื่นๆ
กลุ่มตัวอย่างมีค่าเดินทางไป - กลับโรงเรียนเฉลี่ยวันละ 38.87 บาท โดย
มีค่าใช้จ่ายสูงสุดวันละ 300 บาท ต่ำสุดวันละ 3 บาท กลุ่มตัวอย่าง
มีค่าอาหาร/ ค่าขนมเฉลี่ยวันละ 59.26 บาท โดยมีค่าใช้จ่ายสูงสุด
วันละ 300 บาท ต่ำสุดวันละ 10 บาท กลุ่มตัวอย่างมีค่าใช้จ่ายอื่นๆ
เช่น ค่าเครื่องเขียน ค่ารายงาน เงินห้อง เป็นต้น เฉลี่ยวันละ 34.39 บาท
โดยมีค่าใช้จ่ายสูงสุดวันละ 300 บาท ต่ำสุดวันละ 1 บาท

ตารางที่ 1 แสดงค่าใช้จ่ายที่ใช้ไปเฉลี่ยต่อวัน จำแนกตามประเภท
ค่าใช้จ่าย (เฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่ระบุค่าใช้จ่าย)

ประเภทค่าใช้จ่าย	จำนวนผู้ระบุ ค่าใช้จ่าย (คน)	ค่าต่ำสุด (บาท)	ค่าสูงสุด (บาท)	$\bar{X}$	S.D
ค่าเดินทางไป-กลับโรงเรียน	1,958	3	300	38.87	35.95
ค่าอาหาร/ ค่าขนม	2,973	10	300	59.26	31.39
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	965	1	300	34.39	36.53

ด้านค่าใช้จ่ายรายปีประกอบด้วย ค่าเล่าเรียน ค่าโปรแกรมเสริมคุณภาพ ค่ากิจกรรม ค่าหนังสือ ค่าอุปกรณ์ ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่าที่พัก ค่าอาหารกลางวัน ค่าธรรมเนียมสมาคมผู้ปกครองและครู / เงินบริจาค ค่าเรียนพิเศษ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าตรวจสุขภาพ ค่าประกันอุบัติเหตุ ค่าอินเทอร์เน็ต เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างมีค่าเล่าเรียน ค่าโปรแกรมเสริมคุณภาพ ค่ากิจกรรมเฉลี่ยปีละ 8,494.92 บาท โดยมีค่าใช้จ่ายสูงสุดปีละ 60,000 บาท ต่ำสุดปีละ 100 บาท กลุ่มตัวอย่างมีค่าหนังสือ ค่าอุปกรณ์การเรียน ค่าเครื่องแบบนักเรียนเฉลี่ยปีละ 2,743.99 บาท โดยมีค่าใช้จ่ายสูงสุดปีละ 19,000 บาท ต่ำสุดปีละ 100 บาท กลุ่มตัวอย่างมีค่าที่พักเฉลี่ยปีละ 18,281.73 บาท โดยมีค่าใช้จ่ายสูงสุดปีละ 60,000 บาท ต่ำสุดปีละ 1,500 บาท กลุ่มตัวอย่างมีค่าอาหารกลางวันเฉลี่ยปีละ 4,328.74 บาท โดยมีค่าใช้จ่ายสูงสุดปีละ 10,000 บาท ต่ำสุดปีละ 500 บาท กลุ่มตัวอย่าง มีค่าธรรมเนียมสมาคมผู้ปกครองและครู / เงินบริจาคเฉลี่ยปีละ 965.34 บาท โดยมี

ค่าใช้จ่ายสูงสุดปีละ 100,100 บาท ต่ำสุดปีละ 100 บาท กลุ่มตัวอย่างมีค่าเรียนพิเศษเฉลี่ยปีละ 9,479.19 บาท โดยมีค่าใช้จ่ายสูงสุดปีละ 80,000 บาท ต่ำสุดปีละ 1,000 บาท กลุ่มตัวอย่างมีค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าตรวจสุขภาพ ค่าประกันอุบัติเหตุ ค่าอินเทอร์เน็ต เป็นต้น เฉลี่ยปีละ 1,820.89 บาท โดยมีค่าใช้จ่ายสูงสุดปีละ 10,000 บาท ต่ำสุดปีละ 250 บาท

ตารางที่ 2 แสดงประเภทค่าใช้จ่ายรายปี จำแนกตามประเภทค่าใช้จ่าย (เฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่ระบุค่าใช้จ่าย)

ประเภทค่าใช้จ่าย	จำนวนผู้ระบุค่าใช้จ่าย (คน)	ค่าต่ำสุด (บาท)	ค่าสูงสุด (บาท)	$\bar{X}$	S.D
ค่าเล่าเรียน ค่าโปรแกรมเสริม คุณภาพ ค่ากิจกรรม	2,299	100	60,000	8,494.92	12,208.92
ค่าหนังสือ ค่าอุปกรณ์ ค่าเครื่องแบบนักเรียน	2,029	100	19,000	2,743.99	2,607.73
ค่าที่พัก	104	1,500	60,000	18,281.73	16,339.51
ค่าอาหารกลางวัน	446	500	10,000	4,382.74	2,713.55
ค่าธรรมเนียมสมาคม ผู้ปกครองและครู/ เงินบริจาค	1,159	100	100,100	965.34	4,778.23
ค่าเรียนพิเศษ	914	1,000	80,000	9,479.19	11,932.72
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	101	250	10,000	1,820.89	2,684.22

ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจำแนกตามสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ

สถานที่ตั้งครัวเรือน

ผลการวิจัยพบว่า ครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาล มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวันและค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายปีสูงกว่าครัวเรือนที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล ครัวเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวันเฉลี่ยวันละ 98.48 บาท และค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายปีเฉลี่ยปีละ 19,146.09 บาท ครัวเรือนที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวันเฉลี่ยวันละ 94.00 บาท และค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายปีเฉลี่ยปีละ 11,705.21 บาท

ตารางที่ 3 ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา จำแนกตามสถานที่ตั้งครัวเรือน

สถานที่ตั้งครัวเรือน	ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ย	
	รายวัน	รายปี
ในเขตเทศบาล	98.48	19,146.09
นอกเขตเทศบาล	94.00	11,705.21
รวม	95.83	15,597.03

อาชีพของผู้ปกครอง

ผลการวิจัยพบว่า อาชีพของผู้ปกครองที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวัน 3 อันดับแรก ได้แก่ พนักงานรัฐวิสาหกิจ นักเรียนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวัน เฉลี่ยวันละ 120.94 บาท รองลงมา อาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว เฉลี่ยวันละ 113.69 บาท และอาชีพรับราชการ เฉลี่ยวันละ

105.25 บาท ตามลำดับ และอาชีพที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาน้อยที่สุดคือ อาชีพรับจ้างทั่วไป เฉลี่ยวันละ 82.61 บาท ผู้ปกครองที่มีอาชีพเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ นักเรียนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายปีสูงสุด เฉลี่ยปีละ 31,546.89 บาท รองลงมาคือผู้ปกครองที่มีอาชีพรับราชการ เฉลี่ยปีละ 25,440.08 บาท และมีอาชีพลูกจ้างเอกชน มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายปี เฉลี่ยปีละ 23,555.12 บาท ตามลำดับ โดยที่ผู้ปกครองที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป นักเรียนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายปี น้อยที่สุดเฉลี่ยปีละ 9,155.77 บาท

ตารางที่ 4 ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง

อาชีพของผู้ปกครอง	ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ย	
	รายวัน	รายปี
รับราชการ	105.25	25,440.08
เกษตรกร	84.13	7,397.36
พนักงานราชการ/ ลูกจ้างประจำ	88.80	17,270.10
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	120.94	31,546.89
ลูกจ้างเอกชน	103.35	23,555.12
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	113.69	21,583.29
รับจ้างทั่วไป	82.61	9,155.77
อื่นๆ	93.97	13,743.14
รวม	95.83	15,597.03

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี นักเรียนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวันสูงสุด เฉลี่ยวันละ 117.28 บาท รองลงมาคือผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาปริญญาโทและเอก เฉลี่ยวันละ 112.45 บาท และระดับการศึกษานุปริญญา/ปวท./ปวส. เฉลี่ยวันละ 109.41 บาท ตามลำดับ โดยที่ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวันน้อยที่สุด เฉลี่ยวันละ 82.06 บาท ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาปริญญาโทและเอก นักเรียนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายปีสูงสุด เฉลี่ยปีละ 37,092.20 บาท รองลงมาคือผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี เฉลี่ยปีละ 27,668.66 บาท และระดับการศึกษานุปริญญา/ปวท./ปวส. เฉลี่ยปีละ 21,314.03 บาท ตามลำดับ โดยที่ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายปีน้อยที่สุด เฉลี่ยปีละ 6,943.22 บาท

ตารางที่ 5 ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง	ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ย	
	รายวัน	รายปี
ต่ำกว่าประถมศึกษา	83.42	6,943.22
ประถมศึกษา	82.06	7,307.26
มัธยมศึกษาตอนต้น	89.53	11,149.44
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	95.87	13,684.38

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง	ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ย	
	รายวัน	รายปี
อนุปริญญา/ปวท./ปวส.	109.41	21,314.03
ปริญญาตรี	117.28	27,668.66
ปริญญาโทและเอก	112.45	37,092.20
รวม	95.58	15,531.90

รายได้ครัวเรือน

ครัวเรือนที่มีรายได้ตั้งแต่ 40,000 บาท ขึ้นไป นักเรียนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวันสูงสุด เฉลี่ยวันละ 117.79 บาท รองลงมา ครัวเรือนที่มีรายได้ตั้งแต่ 20,000 - 24,999 บาท เฉลี่ยวันละ 100.78 บาท และมีรายได้ตั้งแต่ 30,000 - 34,999 บาท เฉลี่ยวันละ 100.64 บาท ตามลำดับ โดยที่ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท นักเรียนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวันน้อยที่สุด เฉลี่ยวันละ 70.20 บาท ครัวเรือนที่มีรายได้ตั้งแต่ 40,000 บาท ขึ้นไป นักเรียนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายปีเฉลี่ยปีละ 28,293.80 บาท รองลงมาคือ ครัวเรือนที่มีรายได้ตั้งแต่ 30,000 - 34,999 บาท เฉลี่ยปีละ 16,954.71 บาท และรายได้ตั้งแต่ 35,000 - 39,999 บาท เฉลี่ยปีละ 16,463.18 บาทตามลำดับ โดยที่ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายปีน้อยที่สุด เฉลี่ยปีละ 6,091.35 บาท

ตารางที่ 6 ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา จำแนกตามรายได้ครัวเรือน

รายได้ครัวเรือน	ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ย	
	รายวัน	รายปี
น้อยกว่า 5,000 บาท	70.20	6,091.35
ตั้งแต่ 5,000 - 9,999 บาท	74.50	7,027.20
ตั้งแต่ 10,000 - 14,999 บาท	90.05	9,234.64
ตั้งแต่ 15,000 - 19,999 บาท	88.82	9,833.27
ตั้งแต่ 20,000 - 24,999 บาท	100.78	13,765.19
ตั้งแต่ 25,000 - 29,999 บาท	95.29	14,318.98
ตั้งแต่ 30,000 - 34,999 บาท	100.64	16,954.71
ตั้งแต่ 35,000 - 39,999 บาท	97.95	16,463.18
ตั้งแต่ 40,000 บาท ขึ้นไป	117.79	28,293.80
รวม	96.23	15,902.05

สถานะการกู้ยืมเงิน

หากจำแนกตามการกู้ยืมเงิน พบว่า ผู้ปกครองที่ไม่ต้องการกู้ยืม นักเรียนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวัน เฉลี่ยวันละ 101.40 บาท รองลงมา มีความต้องการกู้ยืมแต่ไม่สามารถกู้ยืมได้เฉลี่ยวันละ 84.85 บาท และ ผู้ปกครองที่มีการกู้ยืม นักเรียนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายวันน้อยที่สุด เฉลี่ยวันละ 81.12 บาท ผู้ปกครองที่ไม่ต้องการกู้ยืม นักเรียนมีค่าใช้จ่าย

ทางการศึกษารายปี เฉลี่ยปีละ 18,212.42 บาท รองลงมา ผู้ปกครองที่มีการกู้ยืม เฉลี่ยปีละ 10,135.184.9 บาท และผู้ปกครองที่ต้องการกู้ยืมแต่ไม่สามารถกู้ยืมได้ นักเรียนมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายปีน้อยที่สุด เฉลี่ยปีละ 9,954.81 บาท

ตารางที่ 7 ค่าใช้จ่ายทางการศึกษา จำแนกตามสถานะการกู้ยืมเงิน

สถานะการกู้ยืมเงิน	ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาเฉลี่ย	
	รายวัน	รายปี
ไม่ต้องการกู้ยืม	101.40	18,212.42
ต้องการกู้ยืม แต่ไม่สามารถกู้ยืมได้	84.85	9,954.81
มีการกู้ยืม	81.12	10,135.07
รวม	96.59	16,095.97

ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษา

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ใช้แบบจำลองเศรษฐมิติเชิงเส้นของความสัมพัทธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (คะแนน O-Net) กับค่าใช้จ่ายทางการศึกษา

$$Y_{ip} = b_0 + b_1 X_1 + b_2 X_2 + b_3 X_3 + e_{ip}$$

Y = คะแนนสอบ O-Net ของนักเรียน i ในวิชา p

X_1 = เวกเตอร์ของค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่างๆ ของนักเรียน i

X_2 = เวกเตอร์ของสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือนของนักเรียน i

X_3 = เวกเตอร์ของปัจจัยต่างๆ ในโรงเรียน

e_{ip} = ค่าความคลาดเคลื่อนของนักเรียน i ในวิชา p

b = ค่าสัมประสิทธิ์ของความสัมพัทธ์ระหว่างคะแนนสอบ O-Net และปัจจัยต่างๆ เช่น ปัจจัยค่าใช้จ่ายทางการศึกษา (b_1), ปัจจัยด้านสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (b_2), ปัจจัยด้านสถานศึกษา (b_3)

การวิจัยได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงถดถอย (Regression Analysis) ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผ่านทางคะแนน O-Net และปัจจัยในด้านค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของพ่อแม่ รวมไปถึงปัจจัย

ต่างๆ ในระดับโรงเรียน โดยการวิเคราะห์เบื้องต้นได้ใช้วิธีการหาความสัมพันธ์แบบ Ordinary Least Square (OLS) เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยเหล่านี้กับผลสัมฤทธิ์ โดยเลือกวิชาหลักสามวิชามาพิจารณา ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ พบว่า เมื่อวัดทางด้านรายได้ คะแนน O-Net ของวิชาหลักทั้งสามวิชา (คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ) มีความสัมพันธ์ที่มียสำคัญทางสถิติกับฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง และระดับการศึกษาของครู ในขณะที่ผลกระทบของปัจจัยค่าใช้จ่ายทางการศึกษา เช่น การใช้จ่ายในค่าเล่าเรียน/กิจกรรมเสริมในโรงเรียน หรือค่าเรียนพิเศษนอกโรงเรียน มีผลกระทบในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อคะแนน O-Net ของทั้งสามวิชา โดยการเพิ่มขึ้นของค่าเล่าเรียน/กิจกรรมเสริมในโรงเรียนทุกๆ 1,000 บาท ต่อปีการศึกษา มีผลให้คะแนนในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เพิ่มขึ้น 0.2, 0.22 และ 0.31 คะแนน ตามลำดับ และค่าเรียนพิเศษนอกโรงเรียนที่เพิ่มขึ้นทุกๆ 1,000 บาท มีผลให้คะแนนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ เพิ่มขึ้น 0.15, 0.15 และ 0.12 คะแนน ตามลำดับ ในขณะที่เงินบริจาคให้สมาคมครูผู้ปกครอง มีผลกระทบในทางลบต่อวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

ตารางที่ 8 สรุปภาพรวมของความสัมพันธ์หลังการวิเคราะห์ สมการถดถอยเชิงเส้น ระหว่างค่าใช้จ่ายทางการศึกษา, สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ, ลักษณะสถานศึกษา และผลคะแนนการสอบ O-Net

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคะแนนสอบ O-Net	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	ภาษาอังกฤษ
รายได้ครัวเรือน (ทุกๆ 10,000 บาทต่อเดือน)	0.07	0.08	0.18**
ค่าเล่าเรียน/กิจกรรมเสริมในโรงเรียน (ทุก ๆ 1,000 บาทต่อปีการศึกษา)	0.2***	0.22***	0.31***
ค่าเรียนพิเศษนอกโรงเรียน (ทุก ๆ 1,000 บาทต่อปีการศึกษา)	0.15**	0.15*	0.12*
เงินบริจาคให้สมาคมครูผู้ปกครอง (ทุก ๆ 1,000 บาทต่อปีการศึกษา)	-0.3***	-0.3**	-0.2**

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ คะแนนสอบ O-Net	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	ภาษาอังกฤษ
สัดส่วนของครูที่มีการศึกษา สูงกว่าปริญญาตรี (ทุกๆ 10% ของครูใน โรงเรียนที่การศึกษา สูงกว่าปริญญาตรี)	0.642**	0.39	0.646**
ผู้ปกครองจบการศึกษา ปริญญาตรี (เทียบกับผู้ปกครอง จบการศึกษาประถมศึกษา)	5.53***	4.71***	7.14***
ผู้ปกครองจบการศึกษา สูงกว่าปริญญาตรี (เทียบกับผู้ปกครอง จบการศึกษาประถมศึกษา)	5.24**	7.22***	8.92***
นักเรียนมีพื้นที่ส่วนตัวที่ บ้านในการทำบ้าน/ อ่านหนังสือ	2.8***	2.5**	3.2***

หมายเหตุ : ***, ** และ * แสดงถึงระดับความเชื่อมั่นที่ 99% 95% และ 90% โดยแบบจำลองใช้วิธีการประมาณค่าแบบ OLS และประมาณค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Errors) แบบ Robust Estimation

การสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่

จากการลงพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาของนักเรียนไทย โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ครุระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ปกครองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนทั้งของรัฐและเอกชนที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอสารภี และอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 7 โรงเรียน (เป็นโรงเรียนรัฐบาล 5 โรงเรียน เอกชน 2 โรงเรียน) พบว่า ค่าใช้จ่ายเอกชนทางการศึกษาแบ่งเป็น ค่าใช้จ่ายที่โรงเรียนเรียกเก็บจากผู้ปกครอง เช่น ค่าเล่าเรียน ค่าหลักสูตรพิเศษ ค่ากิจกรรม และค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมที่โรงเรียนไม่ได้เรียกเก็บ เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าหนังสืออ่านเสริม ค่าเรียนพิเศษ ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนและผู้ปกครองใช้จ่ายเพิ่มเติมเป็นจำนวนมาก คือ ค่าเรียนพิเศษ และค่าใช้จ่ายของนักเรียนที่มีที่พักอาศัยอยู่ไกลจากโรงเรียน โดยอาจเป็นค่าเดินทางไปกลับหรือค่าที่พักสำหรับนักเรียนจากต่างจังหวัด ทั้งนี้ยังพบว่า ค่าใช้จ่ายทางการศึกษามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนจากครอบครัวที่มีรายได้สูงมีทรัพยากรที่สามารถใช้จ่ายเพื่อการศึกษาได้มาก และมีทางเลือกในการใช้จ่ายเพื่อการศึกษาในรายการต่างๆ ได้อย่างอิสระ

ในขณะที่ครอบครัวที่มีฐานะยากจนไม่มีทางเลือกในการใช้จ่ายเพราะต้องเลือกใช้จ่ายเฉพาะรายการที่จำเป็นเท่านั้น

จากการสอบถามความคิดเห็นผู้ปกครองและนักเรียนในจังหวัดเชียงใหม่เกี่ยวกับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษา นักเรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นว่านักเรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณต่อคนเป็นจำนวนเงินที่แตกต่างกันเพราะแต่ละระดับชั้นมีค่าใช้จ่ายและความจำเป็นในการใช้จ่ายด้านการศึกษาไม่เท่ากัน สำหรับนักเรียนในระดับชั้นเดียวกันควรได้รับการสนับสนุนเป็นจำนวนเงินต่อคนที่เท่ากันเพื่อให้เกิดความยุติธรรม ไม่ลำเอียง ไม่ก่อให้เกิดข้อขัดแย้ง สะดวกและง่ายต่อการดำเนินการ แต่หากต้องการสนับสนุนผู้มีรายได้น้อยหรือผู้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงควรให้ในรูปแบบของทุนการศึกษาและเงินช่วยเหลืออื่นๆ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้จากผลการวิจัยมีดังนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการควรส่งเสริมโอกาสในการศึกษาของนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มที่มีพื้นฐานมาจากครอบครัวฐานะยากจน ผู้ปกครองมีระดับการศึกษาต่ำ ให้สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนในระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกับการเรียนการสอนของโรงเรียนซึ่งนักเรียนมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและระดับการศึกษาของครัวเรือนที่สูงกว่า โดยใช้กลไกต่างๆ เช่น การใช้คูปองค่าใช้จ่ายทางการศึกษา การให้การสนับสนุนทางการเงินแก่นักเรียนอย่างแปรผันตามระดับเศรษฐกิจฐานะของครัวเรือนเพื่อเป็นการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงความแตกต่างของเศรษฐกิจฐานะของครัวเรือนและนักเรียนเป็นสำคัญ

2. งานวิจัยชิ้นนี้พบว่าค่าใช้จ่ายทางการศึกษาที่มีผลกระทบต่อระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน คือค่าใช้จ่ายในหลักสูตรพิเศษต่างๆ ในโรงเรียน และการเรียนพิเศษนอกโรงเรียน ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในรายการอื่นๆ เช่นค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าหนังสือ ค่าเครื่องแบบนักเรียน ค่าอุปกรณ์การเรียน ไม่ได้มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ที่แตกต่างกันของนักเรียน ดังนั้น รัฐบาลจึงควรปรับเปลี่ยนลำดับความสำคัญขงนโยบายการสนับสนุนค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ต่างๆ อาทิ นโยบายการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งให้ความสำคัญต่อค่าใช้จ่ายที่จะมีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนสูง และโดยมุ่งเน้นไปที่นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มยากจนมากกว่า

3. ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการเรียนของนักเรียนนอกเหนือจากความพร้อมของโรงเรียนและครูในการจัดการศึกษา คือ ปัจจัยด้านครอบครัว เช่น เศรษฐฐานะของครัวเรือน สภาพแวดล้อมในบ้าน การดูแลเอาใจใส่ การให้ความสำคัญทางการศึกษาของผู้ปกครอง ดังนั้นภาครัฐจึงจำเป็นต้องมีการสนับสนุนส่งเสริมภาคครัวเรือน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนไทยเช่นกัน อาทิ การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองให้ความสนใจกับการศึกษาของบุตร การสนับสนุนให้ครัวเรือนมีสถานที่สำหรับนักเรียนในการทำการบ้าน อ่านหนังสือ การส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีวิธีการดูแลบุตรหลานในด้านการศึกษาที่ถูกต้อง สนับสนุนการเพิ่มพูนความรู้ การศึกษา คุณภาพทรัพยากรมนุษย์ของผู้ปกครอง

4. นโยบายของรัฐบาลในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในประเทศจะส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน ดังนั้นเป้าหมายในระยะยาวที่ประเทศไทยควรมุ่งไปให้ถึงคือการลดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจของประชากรทั้งทางเศรษฐกิจ และการศึกษาของผู้ปกครอง ซึ่งการพัฒนาปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลโดยตรงในทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาโดยรวมของประเทศ ดังนั้นรัฐบาลจึงควรให้ความสำคัญกับนโยบายทางเศรษฐกิจต่างๆ ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และส่งผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของประชากร

หน่วยงานเจ้าของเรื่อง

กระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานปลัดกระทรวง

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์

โทรศัพท์ 02-6285638-9 โทรสาร 02-2819413

